

NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Hoofdredactie: P. H. Schmitz S. J., Ignatius College Valkenburg (L.) Telef. 35. **Mederedacteuren:** Jos. Cremers, Hertogsingel 10, Maastricht, F. J. H. M. Eyck, Beek (L.), J. Pagnier, Alexander Battalaan, Maastricht. **Uitgever:** M. Huydts, Bredestraat 2, Maastricht. Tel. 1306

Versijnt **Vrijdags** voor den eersten Woensdag der maand en wordt den Leden van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg gratis en franco toegezonden. Prijs voor niet-leden f 3,60 per jaar, afzonderlijk nummer 30 cent. Auteursrecht voorbehouden.

INHOUD. Aankondiging der Maandelijksche Vergadering in Juni. = Nieuwe Leden. = Verslag Maand. Vergadering 7 Mei. = Aanvullingen en Errata in No. 4. = S. J. Kentgens, De Eenbes, (Paris quadrifolia). = P. Hens, Avifauna van Limburg. (vervolg). = Dr. Mac Gillavry. Bijdrage tot de kennis der Netwantsen (Rhynchota) van Limburg. = Schmitz-Duda, Een nieuw, ongevluegeld dipteron uit de omstreken van Rio de Janeiro.

Maandelijksche Vergadering
op WOENSDAG 4 JUNI e. k.
in het Natuurhistorisch Museum,
precies om 6 uur.

NIEUWE LEDEN: dhrn: J. L. Wielders, Praeparateur, Venlo, Havenstr. 11; P. H. A. van Aelst, Kapitein-Paardenarts, Utrecht, Willem Barentstr. 35; Mr. J. D. Onland, Advocaat-Procureur, Heerlen; A. A. Tjittes Onderwijzer, Driebergen, Wethouderslaan 8; Wel-Eerw. Heer J. Keulen, Leeraar a.h. Bissch.-College, Sittard; Eerw. Broeders, Maastr., Brusselschestr. 38; Eerw. Zusters Ursulinen, Roermond; Mej. Louise Hoorn, Amsterdam; Ir. H. T. A. Huydts, Bourgognestr. 3; H. Ch. L. Klijnen, Acc., Spoorweglaan 11, Maastricht.

Verslag der Maandelijksche Vergadering van 7 Mei l.l.

Aanwezig de heeren: Jos. Cremers, Voorzitter, Fr. van Rummelen, C. Blankevoort, Lagers, Joh. Th. v.d. Zwaan, Aug. Kengen, W. de Backer, Mr. E. B. H. M. Nève, Henri Versterren, Edm. Nijst, F. Muller, Bouchoms, G. H. Waage, P. Hens, J. Maessen, Br. Alcuinus, Br. Bertrandus, Br. Nicephorus, Br. Hyacinthus, Br. Theodorik, Br. Gerardus, M. Huydts, A. Hennis, P. H. Schmitz S. J.

De **Voorzitter** opent de vergadering te 6.20 en geeft, na met enkele woorden gewezen te hebben op den vooruitgang van ons ledental, van de maandelijksche vergaderingen, van het maandblad, het woord aan Prof. **Keuller** ter voortzetting van den palaeontologischen cursus. Deze behandelt heden in 't kort de hoogere groepen der Eencelligen, de niet voor bewa-

ring door fossilizatie vatbare Flagellata, Sporozoa, Infusoria en Suctorina.

Vervolgens wordt het woord gevoerd door den heer **G. H. Waage**, die twee zeer interessante dierlijke lithopaediën vertoont en het ontstaan van zulke abnormaliteiten toelicht: Zooals bekend, is de klasse der Mammalia te verdeelen, wat hun voortplanting aangaat, in 3 onderklassen n.l. 1. Monotremata 2. Marsupialia 3. Placentalia. De Monotremata planten zich voort door eieren, die gelegd worden in een nest of geborgen worden in een tijdelijke buidel. De Marsupialia brengen levende jongen ter wereld, die nog zeer onvolkomen zijn en verder uitgroeien in de buidel, waarin zij niet lang na de conceptie reeds gebracht worden. De Placentalia brengen volkomen ontwikkelde jongen ter wereld. De bloedvaten van 't zich ontwikkelende jong staan op bepaalde plaatsen met die van de moeder in verbinding. Het zich hier ontwikkelende orgaan heet placenta en hierdoor ontvangen de embryonen een tijdlang hun voedsel. Nu gebeurt 't soms dat 't jonge dier in 't moederlichaam sterft. Meestal wordt dan 't embryo met de placenta uitgestooten. Een enkele maal echter gebeurt 't, dat deze doode massa in 't lichaam blijft zitten. 't Embryo geheel omsloten door de placenta is van de buitenlucht afgesloten en aseptisch verpakt, zoodat bederf niet mogelijk is. 't Gestorven dier droogt dan in en kalkzouten dringen binnen. 't Geheel krijgt dan een leerachtig uiterlijk en kan jaren in 't lichaam blijven. Men noemt 't dan lithopaedion of steenvrucht. 't Moederdier is dan voor verdere voortplanting ongeschikt en wanneer 't geval zich voordoet bij runderen worden ze meestal geslacht. In 't abattoir worden dan deze lithopaediën gevonden. Bij 't vinden van een dergelijke abnormaliteit houdt spreker zich bijzonder aanbevolen.

P. H. Schmitz S. J. biedt een aantal overdrukken voor de bibliotheek van het Genootschap ten geschenke aan.

Verder vestigt hij de aandacht der leden-ornithologen op een artikel in Zoologisch Anzeiger, Vol. 59 Nr. 1/2 (20 Maart 1924) p. 30 over het eigenaardige gedrag der nestjongen van den boompieper (*Anthus trivialis*), die veel vroeger dan andere zangvogels het nest verlaten en zich over een groot terrein verspreiden, waardoor hunne voeding door de ouders eenigszins bemoeijlikt wordt. Een ander opstel in hetzelfde tijdschrift (Vol. 58 Nr. 7/8 5. II. 1924) : Experimentelle Untersuchungen zur Frage nach der Ernährung der Wassertiere durch gelöste Nährstoffe, door Krizenecky, gaf Spr. aanleiding tot het nemen van proeven met larven van den gewonen Kikker, (*Rana temporaria*). Deze werden door hem op een zeer vroeg stadium, nog voor de uitwendige kieuwen duidelijk ontwikkeld waren, uit haar geleiomhulsel genomen en in een dagelijks vernieuwde oplossing van 0.5 g. Sanatogeen + 0.5 g. suiker op 1 Ltr. water gebracht om na te gaan, of zij in deze oplossing (die later nog sterker met water verdund werd), zonder eenig ander voedsel in staat waren zich verder te ontwikkelen. Het resultaat was positief. Spr. demonstreerde een exemplaar door hem reeds langer dan een maand aldus gekweekt en uitgegroeid tot een normale, hoewel magere, „Koelekop”, zooals men in Limburg zegt. Allerhand merkwaardige verschijnselen zoowel bij deze proefdieren als bij de contrôle-serie (larven zonder voedsel in zuiver water) werden daarbij waargenomen. O.a. ondergingen de larven in de sanatogeen-suikeroplossing een sterke opwaartsche drukking waardoor zij ondanks alle pogingen tot dieper dalen steeds naar de oppervlakte van de vloeistof gedreven werden; bracht men de dieren echter gedurende 12—24 uren in schoon water, dan werden ze „soortelijk zwaarder” en konden zich op elk niveau van de vloeistof houden. De oorzaak hiervan is Spr. onbekend, hij vermoedt een fysiologisch abnormale toestand van de kleine longen, die bij kikkerlarven reeds vroeg ontstaan en als hydrostatische organen functioneeren.

De Heer **P. Hens** vertoont een steenen pijlsplits, door hem op 24 April l.l. in de Peel bij Venray gevonden. Sommige heeren twijfelen er aan of dit voorwerp inderdaad door menschenhanden vervaardigd is.

Vervolgens vestigt hij er de aandacht op, dat zich in het Museum van het Genootschap, in de collectie de Wever, 2 exemplaren van de thans uitgestorven Trekduif *Ectopistes migratorius* (L.) uit Noord-Amerika bevinden. Waar betrekkelijk weinig dezer dieren in Musea bewaard zijn gebleven, raadt spreker aan deze kostbare vogels welke nog in goeden staat zijn na desinfecteering in een

afzonderlijk stofdicht sluitend glazen kastje op te bergen. Het zijn wel de meest waardevolle objecten van het Museum.

Naar aanleiding van de mededeeling van Pater Schmitz over jonge Boompiepers, welke nog vóór dat ze vliegen kunnen reeds uit het nest kruipen en zich daarvan ver verwijderen, wijst Spr. er op hoe ook deze grondbroeder zich blijkbaar aanpast, gelijk de echte nestvlieders (hoenders, watervogels enz.), aan de natuurlijke omstandigheden, welke verband houden met zijn broeden op den grond.

Iets dergelijks is evenwel ook waargenomen bij een hoendersoort, *Opisthocomus hoazin* (St. Müll.), uit Zuid-Amerika, welke echter in het struikgewas broedt en waarvan de jongen terstond na het uitkomen het nest verlaten om in de boomtakken rond te springen en te klimmen door middel hunner pooten en klauwen van duim en middelvinger.

Bij een bezoek aan den Boschberg nam de heer **F. Kurris**, die thans het woord krijgt, blaasvormige concreties op de muren van de gangen waar, die men het beste met den naam „versteende tranen” kan bestempelen. Deze bestonden na een kwalitatief scheikundig onderzoek uit calcium-carbonaat (calciet), dat microscopisch bekeken merkwaardig mooi gekristalliseerd was. Verder vertoonde het monster geen sulfaatreactie maar wel een sterke nitraat-reactie. De versteende tranen waren gevuld met een vloeistof. Ook was in het microscopische beeld organische stof te bespeuren. Deze tranen kwamen alleen voor op plaatsen waar de mergwand met gips was hersteld.

Een en ander leidt spreker tot de volgende waarschijnlijkke verklaring : De gebruikte gips die onzuiver was, is een voedingsbodem voor nitraat-bacteriën. Deze leggen de luchtstikstof vast als calciumnitraat : een stof die hygroscopisch is en zoo die vloeistof geeft, die de „versteende traan” vult. In deze vloeistof kan Ca Co_3 oplossen en daarna weer afzetten.

We nemen hier dus een miniatuurnitraat-fabriekje waar !

De heer **v. d. Zwaan** deelt mede, dat hij onlangs bij het doorsnijden van een appel vond, dat één der pitten reeds ontkiemd was. Hij vraagt of dit meer voorkomt. Geen der aanwezigen had iets dergelijks ooit bij appels waargenomen.

Aanvullingen en Errata in No. 4.

Blz. 47 kolom 1 regel 3 v. b. lees : adellijke — r. 10 v. b. lees : zulks —. Het afgebeelde exemplaar van d. Appelvink is van 12 Maart 1922, Houthem (L.) Coll. P. Hens, Cat. No. 1220 — blz. 48 k. 1 r. 2 v. b. lees : bouwland —. De rietgors en de ijsgors op blz. 49 en 51 zijn op natuurlijke grootte weergegeven; de laatste is een ♂ en geen ♀ gelijk abusieve-